

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
кафедра політичної соціології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

Антон ПАНТЕЛЕЙМОНОВ

_____ 2021 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНІ НЕРІВНОСТІ: ОЧЕВИДНЕ ТА НЕПОМІТНЕ

рівень вищої освіти **бакалавр**
галузь знань **05 соціальні та поведінкові науки**
вид дисципліни **за вибором**
факультет **міжфакультетська дисципліна**

2021 / 2022 навчальний рік

Програму обговорено та рекомендовано до затвердження Вченою радою соціологічного факультету

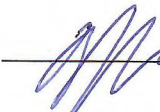
“20” серпня 2021 року, протокол №10

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Мурадян Олена Сергіївна, кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри політичної соціології

Програму схвалено на засіданні кафедри політичної соціології

Протокол від “24” серпня 2021 року №1

в.о. завідувача кафедри

В'ячеслав НІКУЛІН

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету

Протокол від “27” серпня 2021 року №1

Голова науково-методичної комісії

Юлія СОРОКА

Програму вивчення вибіркової навчальної дисципліни “Сучасні соціальні нерівності: очевидне та непомітне” складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни “Сучасні соціальні нерівності: очевидне та непомітне” є набуття знань і практичних навичок щодо соціологічного аналізу сучасних соціальних нерівностей, причин та видів їх прояву, динаміки і особливостей їх відтворення в Україні та країнах Європи, Азії, Африки та ін. регіонах світу.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни “Сучасні соціальні нерівності: очевидне та непомітне” є:

- опанувати сучасну перспективу вивчення різних проявів та форм нерівностей у суспільних науках та специфіку соціологічного аналізу цієї проблематики;
- встановити взаємозв'язок між теоріями та дослідженнями сучасних нерівностей у межах українських та закордонних досліджень;
- стимулювати пошук адекватних публікацій та критичне осмислення текстів;
- стимулювати критичне осмислення соціологічних теорій та досліджень у перспективі вивчення нерівностей та їх наслідків у регіональному та світовому масштабах;
- опрацювати повсякденні практики соціальної стратифікації та мобільності за допомогою соціологічної теорії та методів;
- навчити студентів вмінню формулювання та аргументації власної позиції щодо однієї з проблем курсу на матеріалі повсякденного життя у сучасному українському суспільстві.

1.3. Кількість кредитів для денної та заочної форми навчання – 3

1.4. Загальна кількість годин для денної та заочної форми навчання - 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки	
2-й, 3-й	-
Семестр	
4-й, 6-й	-
Лекції	
32 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
-	-
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
58 год.	-
Індивідуальні завдання	
Не передбачено	

1.6. Заплановані результати навчання

- Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- ключові поняття та основні види сучасних соціальних нерівностей, соціальної стратифікації, соціальної мобільності;
- теоретичну основу та емпіричні дослідження для критичного осмислення соціальних нерівностей у сучасному світі;

вміти :

- коректно використовувати ключові категорії теорії соціальних нерівностей;
- соціологічно досліджувати факти та елементи повсякденної культури;
- пояснювати суперечливі тенденції сучасних соціальних нерівностей.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Логічність та послідовність мислення.

ЗК4. Здатність до критики й самокритики, толерантність.

ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК10. Базові наукові знання з гуманітарних дисциплін, що сприяють розвитку загальної культури, естетичних та громадянських цінностей, та уміння їх використовувати в професійній і соціальній діяльності.

ЗК13. Здатність до аргументованого представлення власної думки, компетентної та толерантної дискусії з її опонентами.

ЗК15. Здатність діяти соціально відповідально.

Програмні результати навчання:

ПРН1. Давати визначення соціологічних понять і застосовувати соціологічні поняття, концепції та теорії для пояснення практичних ситуацій

ПРН11. Узагальнювати та зіставляти результати різних досліджень

ПРН13. Користуватися ключовими відкритими базами/банками соціальних даних .

ПРН20. Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень

2 Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Соціальна нерівність: сутність, причини та наслідки.

Розуміння соціальних нерівностей. Нерівність як соціально-економічна категорія. Фактори формування та поширення соціальних нерівностей. Ключові критерії нерівностей. Класичні та сучасні класифікації соціальних нерівностей. Нерівність соціальних можливостей або життєвих шансів. Нерівність в українському суспільстві: проблеми сьогодення.

Тема 2. Нові профілі нерівностей у сучасному світі: що та як змінилося?

Структури нерівностей: соціальні розколи та тенденції зміни. Соціальні нерівності крізь призму шлюбно-сімейного профілю. Глобалізація нерівностей. Соціальні нерівності у міжнародному вимірі. Україна : глибина нерівності. Екологічна нерівність. Нерівність безпеки здоров'я : виклики 2020 року.

Тема 3. Методики вимірювання нерівності: глобальні дослідження та рейтинги країн світу.

Статистичні дані, які широко використовуються в прикладних міжнародних дослідженнях. Як порівнювати та аналізувати міжнародні події, ґрунтуючись на конкретних кількісних показниках. Міжнародні організації як джерела представлення статистичних даних: ООН, МВФ, Світовий банк, СОТ. Міжнародні та національні бази статистичних даних, які охоплюють практично всі аспекти глобального розвитку.

Тема 4. Нерівності в українському суспільстві: витоки та сучасність.

Історичні трансформації соціальної нерівності в Україні. Сучасні реалії нерівності у політичному, економічному, освітньому просторі. Система «соціальних ліфтів». Поляризація як наслідок зміни соціально-економічного устрою. Соціальний простір України під час кризи: нові поділи та девіації.

Тема 5. Інформаційне суспільство : цифрова нерівність vs цифровий розрив.

Інформаційна нерівність як глобальна соціально-політична проблема. Фактори, що визначають інформаційне суспільство. Ризики, пов'язані з елітизацією технологій. Впровадження ІТ у світі: показники, тенденції, прогнози. Україна у світових рейтингах розвитку інформаційного суспільства. Розвиток національної інфраструктури інформаційно-комунікаційних технологій. Цифровий розрив: базова медіаграмотність, цифрова інклюзія, цифрова залученість населення, базові цифрові навички.

Тема 6. Цифрова нерівність як глобальна соціально-політична проблема. Мережеве суспільство.

Цифрова нерівність як одна з головних світових проблем, пов'язаних з розвитком технологій. Рейтинги країн за ступенем впровадження цифрових технологій. Мережеве суспільство як нова форма соціальної організації в умовах глобалізації. Ціннісні орієнтири мережевого суспільства. Інформаційне суспільство як мережево-комунікативний простір.

Тема 7. Ейджизм або нерівність за віком: чи можлива корекція?

Чинники нерівності за віковою ознакою. Упереджене ставлення, дискримінаційні практики, інституціональні заходи політики та практики, які сприяють закріпленню стереотипних уявлень. Едалтоцентризм, джайнізм, едалтизм. Молодь у суспільстві нерівних: механізми самореалізації. Дослідження Національного інституту старіння.

Тема 8. Гендерна нерівність в Україні : від статі до гендерної ідентичності. ЛГБТК+ у боротьбі за свої права.

Чотири стадії розвитку гендерних досліджень. Методики вимірювання гендерної нерівності : індекси та рейтинги. Складові поняття гендер-обумовленого насильства та його актуальні сфери. ЛГБТК+-дослідження. Трансгендери у гендерно-маркованих просторах. Квір у науковому дискурсі та культурі. Роль держави у відтворенні гендерної нерівності та стереотипів. Регіональний аспект гендерної нерівності.

Тема 9. Політична нерівність : чинники нерівної політичної участі.

Політична стратифікація суспільства. Питання нерівності політичної участі як нової форми прояву соціальної нерівності в українському суспільстві. Актори міжнародної системи: хто приймає рішення? Рушійні сили політичних процесів. Проблеми державного управління та систем соціального забезпечення.

Тема 10. Освітня нерівність : від Азії до Африки.

Основні прояви нерівності освітніх шансів. Життєві шанси на отримання освіти: регіональне розмаїття проблем. Фактори впливу та соціальні наслідки нерівного доступу до освіти. Зростання нерівності освітніх можливостей в умовах пандемії.

Тема 11. Мова, етнос, культура : мультикультурність у сучасному світі.

Співіснування в єдиному просторі різноманітних культурних утворень – проблема діалогу. Наростання протиріч між культурними утвореннями та актуалізація глобальних викликів людству. Масова міграція та мультикультурне громадянство. Проблеми дослідження сучасних транскордонних процесів в Європі та Україні.

Тема 12. Економічна активність та трудова міграція : хто у виграші?

Економічна рівність та нерівність в критеріях соціальної справедливості. Нерівний доступ до економічних ресурсів та нерівний розподіл доходів від трудової діяльності, активів, власності. Сучасні міграційні процеси, зміна міграційної доктрини. Економічна нерівність під час карантину: наслідки тривалого локдауну.

Тема 13. Нерівність бідності та нерівність багатства.

Чим небезпечний великий розрив між багатими та бідними для світової економіки. Крива зростання нерівності. Нерівність багатства серед країн. Економіка одного відсотка. COVID-19 як фактор поглиблення нерівності в Україні: доступ до Інтернет та житлові умови.

Тема 14. Сучасний глобальний соціальний порядок : джерела нерівності, які не подолати.

Справедлива нерівність vs несправедлива рівність. «Пастка бідності». «Нормальна» та «надлишкова» нерівність. Нові можливості, старі нерівності. Нові технології та нові механізми експлуатації. Умови праці та поляризація зайнятості. Парадокс вищого ризику автоматизації в суспільствах, що розвиваються. Перспективи нової епохи Великої депресії : чи є вихід?

3. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма			Заочна форма		
	Усього	у тому числі				
		лекції	СР		лекції	СР
Соціальна нерівність: сутність, причини та наслідки	6	4	6			
Нові профілі нерівностей у сучасному світі: що та як змінилося?	6	2	4			
Методики вимірювання нерівності: глобальні дослідження та рейтинги країн світу.	6	2	4			
Нерівності в українському суспільстві: витоки та сучасність.	8	2	4			
Інформаційне суспільство : цифрова нерівність vs цифровий розрив.	6	2	4			
Цифрова нерівність як глобальна соціально-політична проблема. Мережеве суспільство	6	2	4			
Ейджизм або нерівність за віком: чи можлива корекція?	6	2	4			
Гендерна нерівність в Україні : від статі до гендерної ідентичності. ЛГБТК+ у боротьбі за свої права.	8	2	4			
Політична нерівність : чинники нерівної політичної участі.	6	2	4			
Освітня нерівність : від Азії до Африки.	8	2	4			
Мова, етнос, культура : мультикультурність у сучасному світі.	6	2	4			
Економічна активність та трудова міграція : хто у виграші?	6	2	4			
Нерівність бідності та нерівність багатства.	6	2	4			
Сучасний глобальний соціальний порядок : джерела нерівності, які не подолати.	6	4	4			
Усього годин	90	32	58			

4. Теми семінарських занять

Семінарських занять не передбачено

5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Читати 1, 5 з переліку основної та 35 з переліку допоміжної літератури	6
2	Читати 23 з переліку допоміжної літератури	4
3	Читати 2 з переліку допоміжної літератури	4
4	Читати 4, 17 з переліку допоміжної літератури	4
5	Читати 43 з переліку допоміжної літератури	4
6	Читати 27, 28 з переліку допоміжної літератури	4
7	Читати 32 з переліку допоміжної літератури	4
8	Читати 21, 49 з переліку допоміжної літератури	4
9	Читати 10, 25 з переліку допоміжної літератури	4
10	Читати 4, 7 з переліку допоміжної літератури	4
11	Читати 12 з переліку допоміжної літератури	4
12	Читати 1,2 з переліку допоміжної літератури	4
13	Читати 5 з переліку допоміжної літератури	4
14	Читати 7,45 з переліку допоміжної літератури	4
Усього годин		58

6. Індивідуальне завдання

Підготовка доповіді по одній з тем курсу - огляд одного з видів сучасної соціальної нерівності. Робота має містити:

- ✓ постановку проблеми та обрання об'єкту, до якого пропонується застосувати обрану теорію дослідження (5 б.);
- ✓ актуальність (5 б.);
- ✓ викладення основних даних та результатів аналізу виду соціальної нерівності у обраній країні/регіоні (10 б.);
- ✓ висловлення власної точки зору з аргументацією, факти на підтвердження власної позиції (посилання на інші джерела, результати досліджень тощо) (5 б.);
- ✓ аналіз контр-аргументів із зазначенням їх слабких сторін (5 б.);
- ✓ резюме своєї позиції та висновок (5 б.);
- ✓ презентація роботи (5 б.)

Обсяг роботи – від 10 000 знаків із пробілами.

Список використаних джерел (не менше 5 позицій).

Максимальна оцінка – 40 балів.

7. Елементи дистанційного викладання

Етап роботи	Форма роботи	Онлайн-платформа
1. Попередня підготовка	Опитування	Група у Telegram/Zoom
2. Подача нової інформації	Аудіозапис Тексти Відеоконференція Відеолекція	Google-classroom Google-classroom Zoom Zoom
3. Тренування	Питання для самоперевірки Обговорення (чат, форум) Спостереження за явищем	Telegram / Google-classroom Telegram Zoom / Youtube
4. Виконання практичного завдання	Пошук відповідей на питання Інтерактивні практичні завдання	Google-classroom Google-classroom
5. Оцінювання	Виконання залікової роботи	Zoom/Google-classroom

	Співбесіда	Google-classroom/Zoom
6. Рефлексія	Відповіді на рефлексивні питання	Telegram/Zoom
7. Зворотній зв'язок	Чат, форум, опитування аудіо-, відео- або текстові повідомлення з коментарем	Telegram / Google-classroom / Zoom

8. Методи контролю

1. Співбесіда за двома темами курсу

Критерії оцінювання відповідей (2 запитання по 10 балів)

Відповідь повна, або з однією незначною помилкою	10 балів
Відповідь повна, але з двома-трьома незначними помилками	8-9балів
Відповідь не досить повна, та (або) із суттєвими помилками	4-7 балів
Відповідь не повна, містить суттєві помилки	до 3 балів
Відповідь майже відсутня та (або) не відповідає запитанню	0 балів

Критерії оцінювання залікової роботи

<i>Високий рівень</i> 31 - 40 балів	відповідь характеризується: повними і глибокими знаннями з предмету; вільним володінням спеціальною термінологією; творчим креативним підходом.
<i>Середній рівень</i> 16 - 30 балів	відповідь характеризується: повними і глибокими знаннями з предмету; вільним володінням термінами, поняттями; допущенням неточностей у викладі матеріалу; помилками при відповідях на питання.
<i>Низький рівень</i> 1-15 балів	відповідь характеризується: слабким знанням теоретичного матеріалу; допущенням деяких помилок у відповідях на питання.
<i>Незадовільний рівень</i> 0 балів	відповідь характеризується: дуже слабким знанням теоретичного матеріалу; допущенням грубих помилок у відповідях на питання.

9. Методичні рекомендації з виконання залікової роботи

Для отримання найвищої оцінки необхідно поєднати:

- коректне та послідовне використання матеріалів лекцій та першоджерел у відповіді – при використанні основних понять курсу, аналізі різних видів соціальних нерівностей;
- критичне переосмислення окремих тез із матеріалів лекцій та першоджерел у відповіді – при виявленні недосконалості понять, концепцій, схем та моделей, що використані в курсі;
- прозоре та аргументоване висвітлення авторської позиції – у порівнянні різних визначень основних понять курсу, при аналізі соціально-економічних та ін. процесів;
- використання самостійних прикладів, що не наводились в лекційному матеріалі та/або першоджерелах і максимально чітко ілюструють позицію автора – для демонстрації навичок опрацювання повсякденних практик соціальних нерівностей, соціальної стратифікації та мобільності тощо.

Для отримання оцінки, достатньої для заліку, необхідно:

- коректне та послідовне використання матеріалів лекцій та/або першоджерел у відповіді – використанні основних понять курсу;
- використання прикладів, що чітко ілюструють позицію автора;
- самостійне викладення думок у відповіді (без елементів академічної недоброчесності).

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль та самостійна робота		Співбесіда	Письмовий залік	Сума
T1-T14	Підготовка доповіді	20	40	100
-	40			

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	Зараховано
70-89	
50-69	
1-49	Не зараховано

11. Рекомендоване методичне забезпечення

Базова література:

1. Куценко О. Общество неравных. Классовый анализ неравенств в современных обществах: опыты западной социологии / Куценко О.Д. – Харків : Видавничий центр Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, 2000. – 316 с.
2. Малиш Л. Принципи та правила вимірювання структурних нерівностей у соціології : монографія / Ліна Малиш. – Київ : НаУКМА, 2019. – 370 с. // доступно на: https://i-soc.com.ua/assets/files/journal/specrada/dis_malysh.pdf
3. Марценюк Т.О. Гендерна рівність і недискримінація: посібник для експертів і експерток аналітичних центрів. Марценюк Т.О. – К.: [б. в.], 2014. - 65 с. <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/3540> Новые социальные неравенства / под. ред. С. Макеева. – К. : Институт социологии НАН Украины, 2006. – 355 с.
4. Соціальні нерівності: сприйняття українським суспільством (заключний звіт) / Соціологічна асоціація України. Харків. – 2018 // Доступно на: http://sau.in.ua/app/uploads/2019/07/ZVIT_SOCZIALNI-NERIVNOSTI_2018_.pdf
5. Якуба Е.А. Социология. Учебное пособие для студентов. Харьков: Константа, 1996. 176 с.
6. Piketty T. Capital in the Twenty-First Century. Cambridge: Harvard University Press, 2014, 816 p.

Допоміжна література:

1. Абрахамсон П. Социальная эксклюзия и бедность / П. Абрахамсон // Общественные науки и современность. – 2001. – № 2. – С. 158–166.
2. Бабенко С. С. Социальная включенность и социальная эксклюзия: новое измерение социальных неравенств в современном обществе / С. С. Бабенко // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства : зб. наук. праць.– Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. – С. 49–55.
3. Бардіна М. О. Гендерний розподіл праці в українському суспільстві на прикладі подвійного навантаження / М. О. Бардіна, Т. О. Марценюк // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства : зб. наук. праць. – Вип. 20. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – С. 231–242.
4. Бауман З. Глобализация. Последствия для человека и общества / З. Бауман. – М. : Весь Мир, 2004. – 188 с.

5. Бауман З. Идет ли богатство немногим на пользу всем прочим? / пер. с англ. Н. Эдельмана. М.: Изд-во Института Гайдара, 2015. — 162 с.
6. Бурдые П. Формы капитала / Пьер Бурдые ; [пер. с фр. М. С. Добряковой; науч. ред. В. В. Радаев] // Экономическая социология. Электронный журнал. — 2002. — Т. 3, № 5. — С. 60–74. — Режим доступа: https://ecsoc.hse.ru/data/2011/12/08/1208205039/ecsoc_t3_n5.pdf
7. Глобальні тенденції і перспективи: світова економіка та Україна. / Наук. ред. В.Юрчишин. — Київ: Заповіт, 2018. — 202 с.// доступно на: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_global_trends.pdf
8. Глушкова С.И. 2010. Индивидуальные, групповые, коллективные и всеобщие права в условиях мультикультурализма. — Полис. Политические исследования. № 6. С. 131-140.
9. Головаха Е. И. Интегральный индекс социального самочувствия (ИИСС) : конструирование и применение социологического теста в массовых опросах / Е. И. Головаха, Н. В. Панина. — К. : Стилос, 1997. — 63 с.
10. Головаха Є. Довіра до державно-політичних інститутів і реформи в Україні / Є. Головаха, Т. Любива // Українське суспільство 1992–2012. Стан та динаміка змін. Соціологічний моніторинг / [за ред. В. Ворони, М. Шульги]. — Київ : Ін-т соціології НАН України, 2012. — С. 72–80.
11. Домаранська А. Режим економії і зміни у структурі повсякденної життєдіяльності городян / А. Домаранська // Стан сингулярності: соціальні структури, ситуації, повсякденні практики [С. Макеєв, С. Оксамитна, А. Домаранська та ін. ; за ред. С. Макеєва, С. Оксамитної]. — Київ : НаУКМА, 2017. — С. 66–87.
12. Жангожа Рустем. Мультикультуралізм: pro et contra [Текст] / Р. Жангожа, — ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України» — Київ, 2016. — 208 с.
13. Информационный бюллетень по проекту "Сокращение бедности в Центральной Азии" // <https://www.helpage.org/russian/resources/resources/publications/>
14. Іващенко О. Про анатомію економічної нерівності в сучасній Україні: соціологічні дослідження / Ольга Іващенко // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. — 2010. — № 4. — С. 29–55.
15. Кузьменко Т.М. Соціальна мобільність: наукова ретроспектива та реалії сучасного українського суспільства / Т.М. Кузьменко // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. — Запоріжжя: Просвіта, 2008. — Вип. XXIV: Соціальні та національні чинники революцій і реформ в Україні: проблеми взаємовпливів. — С. 288–295.
16. Ланге Н. Україна в світі. Цікава статистика / Ніко Ланге. — Київ : Представництво Фонду Конрада Аденауера, 2011. — 44 с.
17. Лібанова Е.М. Назва: Нерівність в українському суспільстві: витоки та сучасність. Видавництво: Преса України. Рік: 2014. С. 4-19
18. Малиш Л. О. Залучення жінок та чоловіків до хатньої праці в Україні та інших європейських країнах: досвід крос-культурного дослідження / Л. О. Малиш // Грані : Науково-теоретичний альманах. — 2018. — Т. 21, № 1. — С. 37–45.
19. Малиш Л. О. Нові соціологічні підходи до вимірювання соціальної стратифікації / Л. О.Малиш // Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Science. — Budapest : Society for Cultural and Scientific Progress in Central and Eastern Europe, 2017. — Vol. V (24), № 146. — P. 63–67
20. Малиш Л. О. Оцінки власного добробуту населенням України до та після Революції Гідності (2013–2016 рр.) / Малиш Ліна Олександрівна // Нові нерівності – нові конфлікти: шляхи подолання : тези доповідей III Конгресу Соціологічної асоціації України (Харків, Україна, 12–13 жовт. 2017 р.). — Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. — С. 29–31.
21. Марценюк Т. Гендерована робота: як ринок праці та хатня робота конструюють гендер / Тамара Марценюк, Ольга Плахотнік // Гендер для медій : підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / [за ред. Марії Маєрчик, Ольги Плахотнік, Галини Ярманової]. — Київ : Критика, 2017. — С. 77–96.
22. Методологія побудови індексу цифрової трансформації GCI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.huawei.com/minisite/gci/en/methodology.html>.
23. Миланович Б. Глобальное неравенство. Новый подход для эпохи глобализации / пер. с англ. Д.Шестакова. — М.: Изд-во Института Гайдара, 2017. — 336 с.

24. Мулявка В. Нові технології і глобальна нерівність. 2016 // доступно на: <https://commons.com.ua/ru/novi-tehnologiyi-i-globalna-nerivnist/>
25. Мурадян О. Политическая репрезентация новых социальных неравенств: перспективы и трудности социологической разработки проблемы / Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія “Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи”. 2017. Випуск 39. - 35бс. - С. 28–35.
26. Опально В.В. Соціально-економічна нерівність і формування нової парадигми інклюзивного розвитку в Україні / Причорноморські економічні студії // http://bses.in.ua/journals/2019/38_2_2019/15.pdf
27. Подолання цифрового розриву в Україні: людино центричний підхід / О.Удовик, О.Москаленко, Є.Килимник. 28.01.2020 // доступно на: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/blog/2020/bridging-the-digital-divide-in-ukraine--a-human-centric-approach.html>
28. Проникновение интернета в Украине Factum Group Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.inau.org.ua/sites/default/files/file/1806/ui_factum_group_ii_kvartal_2018.pdf.
29. Райт Е. О. Клас має значення / Ерік Олін Райт // Спільне. – 2012. – № 4. – С. 11–24.
30. Результати національних щорічних моніторингових опитувань 1992– 2016 років. Додаток // Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. – Вип. 3 (17) / голов. ред. В. М. Ворона, М. О. Шульга. – Київ : Ін-т соціології НАН України, 2016. – С. 426–546.
31. Савельєв Ю. Б. Багатовимірна сучасність: соціальне включення в оцінці суспільного розвитку / Ю. Б. Савельєв. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2017. – 447 с.
32. Свобода решать за себя. Что пожилые люди говорят о правах на автономию и независимость, долгосрочный уход и паллиативную помощь / HelpAge International, 2017 // <https://www.helpage.org/russian/resources/resources/publications/>
33. Скоробогатых Н.С. 2004. Австралийский мультикультурализм: путь к гражданскому согласию или к расколу общества? — Общественные науки и современность. № 1. С. 135-146.
34. Урри Д. Мобильности / Джон Урри ; [пер. с англ. А. В. Лазарева]. – Москва : Издательская и консалтинговая группа «Праксис», 2012. – 576 с.
35. Урри Д. Социология за пределами обществ: виды мобильности для XXI столетия / Джон Урри; [пер. с англ. Д. Кралечкина]. – Москва : Изд. дом Высшей школы экономики, 2012. – 336 с.
36. Aasland A. Ethnicity and Social Exclusion in Estonia and Latvia / Aadne Aasland, Tone Fløtten // Europe-Asia Studies. – 2001. – Vol. 53, no. 7. – P. 1023–1049.
37. Amiel Y. Thinking about Inequality: Personal Judgment and Income Distributions / Yoram Amiel, Frank Cowell. – Cambridge : Cambridge University Press, 1999. – 183 p.
38. Brunori P. The Perception of Inequality of Opportunity in Europe. EUI Working Paper SPS 2015/02 / Paolo Brunori. – European University Institute, Department of Political and Social Sciences, 2015. – 31 p.
39. Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning. 2018. URL: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/recommendation-key-competenceslifelonglearning.pdf>
40. De Rose A. Educational Assortative Mating in Italy: What Can Gini’s Homogamy Index Still Say? / Alessandra De Rose, Romina Fraboni // Genus. – 2015. – Vol. 71, no. 2–3. – P. 53–71.
41. DigComp framework for educators / European Commission. 2017. URL: <https://ec.europa.eu/jrc/en/printpdf/137812>
42. Fernández-Albertos J. Income Perception, Information, and Progressive Taxation: Evidence from a Survey Experiment / José Fernández-Albertos, Alexander Kuo // Political Science Research and Methods. – 2018. – Vol. 6, no. 1. – P. 83–110.
43. Global Connectivity Index. Профіль України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.huawei.com/minisite/gci/en/country-profile-ua.html>
44. Global Social Mobility Index 2020: Why Economies Benefit from Fixing Inequality // <https://www.weforum.org/reports/global-social-mobility-index-2020-why-economies-benefit-from-fixing-inequality>

45. Inequality in the 21st Century: A Reader / [ed. by David B. Grusky, Jasmine Hill]. – Boulder : Westview Press, 2017. – 500 p.
46. Mare R. D. Educational Homogamy in Two Gilded Ages. Evidence from Intergenerational Social Mobility Data / Robert D. Mare // The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science. – 2016. – Vol. 663, no. 1. – P. 117–139.
47. Multidimensional Poverty: Measurement and Analysis / Sabina Alkire, James Foster, Suman Seth et al. – Oxford : Oxford University Press, 2015. – 356 p.
48. Munck R. Social Exclusion: New Inequality Paradigm for the Era of Globalization? / Ronaldo Munck // The Blackwell Companion to Social Inequalities / [ed. by Mary Romero, Eric Margolis]. – Oxford : Blackwell Publishing, 2008. – P. 31–49.
49. Muradyan O. Gender Splits in the Sphere of Economic Activity / Ukrainian Sociology in the 21st Century: Theory, Methods, Research Results / edited by Vil Bakirov, Yevhen Golovakha. Kharkiv: V.N.Karazin Kharkiv National University, 2018. - 560 p. - С.473-486.
50. Report of the Committee on the future economy – Singapore, 2017. URL: <https://www.gov.sg/~media/cfe/downloads/cfe%20report.pdf?la=en>
51. Sen A. Social Exclusion: Concept, Application and Scrutiny. Social Development Paper № 1 / Amartya Sen. – Manila : Office of Environment and Social Development Asian Development Bank, June 2000. – 54 p.
52. Therborn G. Cities of power. The Urban, the National, the Popular, the Global. London and New York: Verso, 2017. — 408 p
53. Wieviorka M. 1998. Is Multiculturalism the Solution? — Ethnic and Racial Studies. Vol. 21(5). P. 881-910.
54. World Social Report 2020: Inequality in a rapidly changing world // <https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2020/01/World-Social-Report-2020-FullReport.pdf>

Інформаційні ресурси:

1. Державний комітет статистики України. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
2. Публікації ООН в Україні <http://www.un.org.ua/ua/publications-and-reports>
3. Публікації Фонду народонаселення ООН в Україні <http://www.unfpa.org.ua/publications.html>
4. Публікації Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні http://www.unicef.org/ukraine/ukr/media_10621.html
5. Публікації Інституту соціології НАН України http://i-soc.com.ua/institute/el_library.php
6. World Bank Database of Gender Statistics <http://genderstats.worldbank.org>
7. HelpAgeInternational <http://helpageeeca.org/>
8. Global Age Watch <http://www.globalagewatch.org/>
9. The Development Finance International Group (DFI) <http://www.inequalityindex.com/>
10. Human Development Report <http://hdr.undp.org/en/content/inequality-adjusted-human-development-index-ihdi>
11. The World Inequality Report 2018 <https://wir2018.wid.world/>
12. World Economic Forum <https://www.weforum.org/reports>
13. The Conversation <https://theconversation.com/us/topics/social-inequality-10957>

Питання до співбесіди та тематика питань до заліку:

1. Нерівність як соціально-економічна категорія.
2. Соціальні ознаки багатства.
3. Охарактеризуйте основні прояви нерівності в українському суспільстві.
4. Статистичні дані, які широко використовуються в прикладних міжнародних дослідженнях.
5. Горизонтальна та вертикальна соціальна мобільність.
6. Економічна нерівність.
7. Інформаційна нерівність.
8. Цифрова нерівність та її наслідки.
9. Цифровий розрив.
10. Цифрова інклюзія.
11. Ейджизм та його прояви.
12. Едалтоцентризм, джайнізм, едалтизм.
13. Гендерна нерівність : основні прояви та сутність.
14. Фактори гендерної нерівності.
15. Гендер-обумовлене насильство.
16. ЛГБТК+-дослідження : проблематика нерівності та дискримінації.
17. Нерівність політичної участі.
18. Політична нерівність у міжнародному вимірі.
19. Освітня нерівність у глобальному вимірі : основні проблеми та прояви.
20. Соціальні наслідки нерівного доступу до освіти.
21. Нерівність за ознакою мови та етносу.
22. Культурна нерівність.
23. Сучасні міграційні процеси: в чому проблема?
24. Нерівність багатства серед країн та її вплив на глобальний порядок.
25. COVID-19 як фактор поглиблення нерівності у світі.

Приклад завдань до заліку
(буде проведено онлайн через відкриття доступу до тестової форми під час залікового заняття у Google Classroom)

1. Соціальна нерівність – це...
_____
_____
2. Соціальна страта – це... _____
_____
3. Глобальна нерівність – це... _____
_____
4. Соціальна мобільність існує як на особистісному, так і на груповому рівні: так / ні
5. У науці існують як критичні щодо соціальної нерівності підходи, так і ті, що виправдовують її: так / ні
6. Яку проблему описано у наступній цитаті? _____
«Сутність проблеми полягає у тому, що можливості, які надаються сучасними цифровими технологіями, є насправді величезними, але користуватися ними для досягнення своїх соціальних і економічних цілей може лише невеликий відсоток населення Землі».
7. Яка геометрична фігура – квадрат, коло, піраміда чи ромб графічно відтворює профіль стратифікації (нерівності) у сучасному українському суспільстві? Відповідь аргументуйте.
8. Соціальна стратифікація – це:
  - 1) розподіл суспільства на багатих та бідних
  - 2) процес переходу соціальних груп з одного соціального слою до іншого
  - 3) система розшарування суспільства, що визначає соціальну структуру
  - 4) фіксація соціальної позиції за людиною під час її народження й до кінця життя
9. Соціальна мобільність – це:
  - 1) використання транспортних засобів у соціальних цілях
  - 2) переміщення особистостей та соціальних груп з одного соціального слою до іншого
  - 3) система соціальних взаємозв'язків між соціальними статусами та соціальними ролями
  - 4) прискорення соціального розвитку певних суспільств стосовно інших
10. Якого виду соціальної нерівності не існує?
  - 1) політичної нерівності
  - 2) цифрової нерівності
  - 3) аналогової нерівності
  - 4) вікової нерівності
11. Існування в суспільстві еліт й правлячих груп є ознакою:
  - 1) економічної нерівності
  - 2) релігійної нерівності
  - 3) гендерної нерівності
  - 4) політичної нерівності
12. Якого виду соціальної нерівності не існує:
  - 1) соціокультурна нерівність
  - 2) естетична нерівність
  - 3) інформаційна нерівність
  - 4) поселенська нерівність
13. Гендерна нерівність проявляється у тому, що:
  - 1) чоловіки сильніші за жінок
  - 2) трансгендерів менше, ніж цисгендерів
  - 3) жінки витриваліші за чоловіків
  - 4) доступ до соціальних благ є різним в залежності від гендеру людини